

ANALIZA MODULUI DE PREZENTARE A BILANȚULUI CONTABIL în ROMANIA: UN STUDIU DE CAZ LONGITUDINAL

Bidilică-Banu Gheorghe

Contabilitate si Informatica de Gestiune, An III, Grupa 630

Coordonator științific: Prof. univ. dr. Nadia Albu

REZUMAT

Această lucrare ilustrează evoluția bilanțului prin analiza rapoartelor anuale publicate de către Petrom în perioada 2002-2014. Prima parte a studiului de caz are în vedere formatul bilanțului și urmărește caracteristici precum: tipul, numărul de elemente obligatorii și suplimentare, termenii utilizați și modul de prezentare. A doua parte constă în studiul: indicatorilor financiari calculați pe baza bilanțului, a gradului de comparabilitate de la un an la altul și a evoluției comentariului managementului. Pe parcursul cercetării se evidențiază factorii de influență și principalele evenimente, privatizarea și implementarea obligatorie a IFRS, care au dus la schimbări importante a practicilor contabile, dar care au reușit să transforme Petrom într-un model de conformitate cu standardele internaționale.

CUVINTE CHEIE: bilanț, raportare financiară, indicatori financiari, management commentary

1. INTRODUCERE

Raportul anual reprezintă principala cale de comunicare dintre persoanele din interiorul firmei (insiders) și utilizatorii externi (outsiders), având scopul diminuării asimetriei informaționale. Prin menținerea unui echilibru informațional, raportările anuale de calitate duc la o îmbunătățire a procesului decizional, la stabilizarea prețurilor de pe piața de capital și la crearea unui mediu favorabil pentru analiștii financiari.

O parte importantă a raportului anual o reprezintă situațiile financiare. Acestea sunt întocmite în conformitate cu un anumit referențial contabil, iar practicile privind prezentarea situațiilor financiare depind de referențialul folosit, dar și de alți factori (Nobes, 2013). Societățile listate pe Bursa de Valori București aplică IFRS în situațiile financiare consolidate din 2007 și în toate situațiile financiare din 2012 (OMFP nr. 1121/2006 și OMFP nr. 881/2012). Experiența cu standardele internaționale poate fi trasată încă din anii 2000 (Albu et al., 2014), iar de-a lungul timpului au fost observate îmbunătățiri (ROSC, 2008). Cu toate acestea, unele dintre companiile românești prezintă situații financiare cu un nivel parțial de conformitate cu IFRS (ROSC, 2008; Albu et al., 2014).

Istrate (2015) realizează un studiu al practicilor contabile după trecerea la IFRS din 2012. Studiul prezintă un tablou general al practicilor contabile ale societăților listate din România. Însă analize detaliate privind raportarea unor elemente din situațiile financiare sunt încă necesare. Studiul de față își propune să realizeze o analiză longitudinală a practicilor legate de raportarea elementelor legate de bilanț. În această lucrare se face o analiză asupra bilanțului publicat de către Petrom, din punctul de vedere al formatului, al elementelor componente și al

modului de prezentare, completând cu un studiu asupra indicatorilor financiari, calculati pe baza bilanțului și prezentati în secțiunea destinată comentariului managementului din raportul anual. Ne propunem să reliefăm evoluția modului de prezentare a bilanțului și a indicatorilor financiari, pe baza rapoartelor anuale întocmite de cea mai mare firmă listată la BVB și să evidențiem principalii factori de influență care au determinat schimbări la nivelul practicilor de raportare.

Structura lucrării este următoarea: după trecerea în revistă a literaturii este prezentată metodologia și apoi analiza datelor. Prima parte a studiului de caz are în vedere formatul bilanțului și urmărește caracteristici precum: tipul, numărul de elemente obligatorii și suplimentare, termenii utilizați și modul de prezentare. A doua parte constă în studiul indicatorilor financiari calculați pe baza bilanțului, a gradului de comparabilitate de la un an la altul și a evoluției comentariului managementului.

2. TRECERE ÎN REVISTĂ A LITERATURII

Istrate (2015) se folosește de un eșantion de 80 de firme listate la BVB pentru a analiza măsura în care entitățile își mențin practicile după trecerea obligatorie la IFRS din 2012. Autorul studiază o parte din situațiile financiare individuale publicate de entități în intervalul 2006-2013, bilanțul, cpp și situația fluxurilor de trezorerie, el dedică un subcapitol pentru analiza formatului bilanțier, din perspectiva modului de prezentare, al tipului de bilanț și al termenilor folosiți. Incercând să previzioneze comportamentul entităților la nivel individual, după implementarea IFRS, situațiile consolidate devin baza ipotezelor formate asupra practicilor analizate. Istrate (2015) identifică și posibilele surse de influență, care puteau duce la schimbarea practicilor după 2012, printre care se numără: societatea-mamă, auditorul independent, tradiția contabilă și uzanța de pe piețele europene de capital. Referitor la bilanț, Istrate (2015) reușește să dovedească preferința entităților pentru formatul tabelar, folosit în proporție de 90% dintre firmele analizate, și pentru termenii sugerați în standardele internaționale, “capitaluri proprii și datorii” și “situația poziției financiare”. Alte caracteristici studiate includ prioritatea bilanțului față de cpp și a activelor pe termen lung față de cele curențe, când vine vorba de ordinea de prezentare în situațiile financiare.

Conform Dainelli et al.(2013) “indicatorii performanței împreună cu analiza acestora au fost indentificați ca fiind informații necesare care măresc utilitatea raportărilor anuale”, iar în lucrarea sa, prezența indicatorilor relevanți devine un mecanism de semnalare folosit de entitățile cu rezultate superioare pentru a oferi cât mai multe informații potențialilor investitori. Indicatorii financiari și nefinanciari urmăriți de Dainelli aparțin managementului, sunt relevanți pentru procesul decizional al investitorilor, iar prin publicarea lor în rapoartele anuale se aduce un plus de valoare mediului informațional. Dainelli et al. (2013) studiază legătura dintre măsura în care firmele listate italiene prezintă astfel de informații și profitabilitatea lor. Mărimea firmei, analizată prin cifra de afaceri și gradul de capitalizare, sectorul de activitate și gradul de risc reprezintă alte variabile luate în considerare de Dainelli et al. și testate pe eșantionul de 120 firme listate. Autorii concluzionează existența mecanismelor de semnalare, exprimate prin cantitatea de informație cu valoare incrementală publicată, cele mai profitabile firme oferind și cele mai multe informații pentru a se diferenția de competiție. Se pune accent și pe nevoia de reglementare, entitățile cu rezultate slabe vor fi nevoite să publice minimul de indicatori ceruți de lege, în timp ce firmele profitabile sunt motivate să prezinte voluntar informații suplimentare. Indicatorii financiari aleși de Dainelli et al. (2013) sunt definiți ca măsuri cantitative, publicate voluntar, în valoare absolută sau relativă, ale performanței, poziției financiare sau fluxurilor de trezorerie și care presupun

ajustări semnificative liniilor din situațiile financiare. Alte informații culese de Dainelli et al. (2013) includ: indicatori estimativi, indicatori nefinanciari și indicatori pe segmente.

Importanța indicatorilor a fost recunoscută de către IASB prin publicarea în decembrie 2010 a unei practice statement cu scopul asistării managementului în prepararea secțiunii de Management Commentary care ar trebui să completeze situațiile preparate conform IFRS. IASB notează relevanța indicatorilor financiari, nefinanciari folosiți de management și rolul acestor informații în creșterea comparabilității pe o perioadă de timp și la nivelul industriei. Un studiu făcut de PwC confirmă ideile publicate de IASB, precizând că investitorii urmăresc măsurile folosite de management în conducerea companiei, păstrarea acelorași informații pe o perioadă mai mare de timp și comparabilitatea între companiile din aceeași industrie.

Albu et al. (2014) studiază aplicarea standardelor internaționale într-un context local, punând accent pe factorii care ar putea să influențeze răspunsul strategic al firmelor la schimbarea reglementărilor contabile. Pentru a investiga procesul de transformare a IFRS în practici locale și rolul diferiților factori, s-au prelucrat date aflate inițial sub forma de situații financiare conforme cu IFRS, comunicate de presă și interviuri luate chiar reprezentanților factorilor de influență (preparatori, auditori, utilizatori ai informației financiare și reprezentanți ai regulatorului național și corpului profesional). Albu et al. (2014) identifică și analizează câteva cazuri reprezentative pentru varietatea de răspunsuri aferente adoptării IFRS: cazuri de acceptare, de compromis, de evitare printr-o conformare falsă cu noile reglementări și de manipulare a rezultatelor. Pentru a exemplifica cazul de acceptare și de promovare a standardelor internaționale, chiar și în cazul mai multor surse de influență, Albu et al. (2014) se folosește de exemplul Petrom.

3. METODOLOGIA CERCETĂRII

Petrom este cea mai mare entitate listată la BVB și potrivit raportului pentru anul 2014, a înregistrat o cifră de afaceri de 16.537 milioane lei, un profit net de 1837 milioane lei și un număr mediu de angajați egal cu 17861. Compania a fost listată în 2001 și privatizată în 2004 ca urmare a unui proces început în 1995 și finalizat în 2003 prin câștigarea licitației de către OMV. Conform informațiilor oferite de Ioan & Sandu (2008), privatizarea companiei a rezultat din nevoia de finanțare a firmei, pentru “a reduce costurile, a oferi produse de mai bună calitate și a proteja mediul înconjurător”, și a statului, privatizarea companiilor de stat fiind una dintre cerințele Fondului Monetar Internațional și a Uniunii Europene. De asemenea, Albu et al. (2014) și Ioan&Sandu (2008) notează prezența organizațiilor internaționale, Banca Mondială și FMI, care au supravegheat procesul de privatizare. Albu et al. (2014) investighează influența acestor actori în contextul local și concluzionează că interesul lor aliniat cu obiectivul companiei de a obține capital străin și legitimitatea așteptată prin aplicarea standardelor internaționale a transformat Petrom într-un model de conformitate. Chiar și după privatizare, nevoia de legitimitate a rămas importantă, entitatea aflându-se sub influența societății-mamă.

Pentru acest studiu, s-au folosit rapoartele valabile pe site-ul Petrom pentru perioada 2002-2014. Între 2002 și 2009, rapoartele anuale se bazează pe situațiile individuale conforme cu RAS, iar situațiile consolidate sunt prezentate separat. După 2009, Petrom include în rapoarte situațiile consolidate. Raportul anului 2002 este important de analizat, deoarece putem observa modul în care Petrom aplică IAS în cazul unui al doilea set de situații individuale întocmit voluntar pentru a obține capital și fără influența societății-mamă. Pe parcursul

perioadei luate în considerare, Petrom este afectat de două evenimente importante: privatizarea și trecerea obligatorie la IFRS. Astfel, vom evidenția influența societății-mamă asupra practicilor folosite și răspunsul entității la o schimbare majoră a reglementărilor contabile. Prima parte a studiului investighează formatul bilanțului prezentat atât în situațiile individuale cât și în cele consolidate. Se urmăresc caracteristicile analizate de Istrate (2015), dar pe o perioadă mai lungă de timp, iar atenția acordată unei singure firme ne permite să cercetăm în amănunt procesul de schimbare a practicilor contabile. Finalul primei părți constă în analiza conformității cu IAS 1 “Prezentarea situațiilor financiare”, a numărului de elemente obligatorii afișate și a numărului de elemente opționale. A doua parte reprezintă o cercetare asupra secțiunii dedicate comentariului managementului și a indicatorilor financiari, calculați pe baza bilanțului, din perspectiva numărului și a modului de prezentare. Culegerea datelor s-a făcut pe baza criteriilor folosite de Dainelli et al.(2013) aferente indicatorilor financiari. S-a ignorat condiția impusă în studiul lui Dainelli conform căreia indicatorii aleși trebuiau să fie ajustați și deci imposibil de calculat folosind doar valorile din situațiile financiare, deoarece singura apariție a unui indicator ajustat, calculat pe elemente din bilanț, este în raportul din 2002.

4. STUDIUL DE CAZ

4.1 Formatul bilanțului

Potrivit studiului lui Istrate (2015), 40% dintre entități încep să prezinte bilanțul după contul de profit și pierdere odată cu implementarea IFRS, această practică nefiind întâlnită în cazul situațiilor financiare preparate conform reglementărilor naționale. Autorul pune această schimbare pe seama dorinței de legitimitate a firmelor listate, dar și a posibilelor presiuni venite din partea auditorilor și a societății-mamă. Conform noțiunilor prezentate de Albu et al. (2011) și dezvoltate de DiMaggio and Powell (1983), această schimbare poate fi caracterizată ca fiind atât de natură coercitivă, un rezultat al presiunilor externe, cât și mimetic, firmele urmând modelul entităților listate pe celelalte piețe de capital pentru a dobândi legitimitate.

În cazul Petrom, contul de profit și pierdere este prezentat înaintea bilanțului doar în raportul anului 2002 și doar în secțiunea destinată situațiilor financiare preparate conform RAS. În acest raport se poate observa cel mai bine încercarea entității de a obține capital străin prin prezentarea a două seturi de situații financiare, unul conform IAS și celălalt conform RAS. După privatizarea entității în 2004, în toate rapoartele anuale, bilanțul devine prioritar atât în situațiile financiare individuale preparate respectând RAS și din 2012, IFRS, cât și în cele consolidate conforme cu IAS. Societatea-mamă începe să afișeze situația consolidată a veniturilor și cheltuielilor înaintea bilanțului consolidat odată cu intrarea în vigoare a reglementării europene 1606/2002, conform căreia entitățile guvernate de legea unui stat membru trebuie să întocmească situațiile consolidate respectând IFRS. Această situație poate forma un exemplu în care presiunea societății-mamă, factor al implementării coercitive, nu a reușit să modifice tradiția contabilă, dar având în vedere faptul că, în situațiile individuale preparate sub reglementările naționale, OMV prezintă bilanțul înaintea situației veniturilor și cheltuielilor, există posibilitatea ca influența societății-mamă să fie limitată.

Istrate (2015) notează numărul redus de entități care aleg să prezinte activele curente înaintea celor imobilizate, 10 firme din care 9 sunt financiare. Petrom împreună cu OMV afișează întotdeauna activele imobilizate urmate de cele curente, valabil pentru conturile consolidate și individuale.

Referitor la formatul folosit, Istrate (2015) reușește să surprindă afinitatea firmelor pentru modelul tabelar, 90% dintre entități renunțând la formatul listă impus din 2001 prin reglementările naționale odată cu începerea perioadei de armonizare cu IAS. Autorul identifică mecanismul de implementare mimetic, alături de tradiția contabilă care nu a putut fi schimbată de reglementările naționale.

Odată cu trecerea la IFRS din 2012, Petrom începe să folosească formatul tabelar. Decizia entității putea să fie previzionată prin observarea situațiilor consolidate, dacă folosim metoda lui Istrate(2015), sau a rapoartelor anuale pentru perioada 2007-2009, în care valorile calculate conform RAS sunt transpuse într-un bilanț pe scurt, tabelar, prezentat în secțiunea “Raportul administratorilor”. Societatea-mamă prezintă un bilanț pe scurt în propriile rapoarte, iar bilanțul complet este tabelar în toate conturile.

Istrate (2015) evidențiază și preferința firmelor cotate pentru termenii folosiți în IAS 1, respectiv “capitaluri proprii și datorii” și “situația poziției financiare”. În situațiile consolidate, Petrom folosește termenul “bilanț contabil consolidat” pana la raportul din 2009 unde apare termenul din IFRS “situația consolidată a poziției financiare”, iar în conturile individuale, termenul “bilanț” este folosit până la implementarea IFRS din 2012, moment în care este înlocuit cu “situația poziției financiare”. Chiar dacă în raportul anului 2002 este prezentat un al doilea set de situații conforme cu IAS folosit pentru a atrage investitori, preparatorul român se folosește de termenul clasic “bilanț” în ambele seturi. Tot în acest raport, pentru a evidenția elementele din bilanțul tabelar specific setului financiar suplimentar, Petrom menționează “pasiv” în loc de “capitaluri proprii și datorii”. După privatizare și până la implementarea IFRS din 2012, pasivul este folosit constant în notele explicative ale situațiilor individuale pentru a explica folosirea estimărilor și tranzacțiile în valută. În raportul anului 2012, pasivul este înlocuit cu “datorii și datorii contingente” pentru nota aferentă estimărilor și cu “datorii monetare” în cazul tranzacțiilor în valută. Folosirea termenului compus “capitaluri proprii și datorii” în situațiile consolidate devine o practică obișnuită care dezvoltă un corespondent și în conturile individuale ale Petrom, prin prezentarea pe scurt, în format tabelar, a bilanțului preparat conform RAS. Astfel, în rapoartele anuale din 2007, 2008, 2009, care prezintă situațiile individuale, termenii imprumutați din IAS sunt incluși printr-o adoptare pur informativă a formatului tabelar, conturându-se în continuare dorința de conformitate.

IAS 1 Prezentarea Situațiilor Financiare “prescrie baza pentru prezentarea situațiilor financiare cu scop general, pentru a asigura comparabilitatea atât cu situațiile financiare ale entității pentru perioadele precedente, cât și cu situațiile financiare ale altor entități”. IAS 1 nu impune întreprinderilor un format standardizat, dar precizează 18 elemente obligatorii pentru situația poziției financiare: imobilizări corporale, necorporale, investiții imobiliare, active financiare, investiții financiare, active biologice, stocuri, creanțe comerciale și similare, numerar și echivalente de numerar, totalul activelor clasificate drept deținute în vederea vânzării și active incluse în grupurile destinate cedării, datorii comerciale și similare, provizioane, datorii financiare, datorii și creanțe aferente impozitului curent, datorii și creanțe privind impozitele amânate, interes minoritar, capital emis și rezervele atribuibile acționarilor societății-mamă.

Trebuie menționat faptul că Tabelul 1 nu ia în considerare liniile folosite pentru subtotaluri și totaluri.

Tabel 1 – Evoluția numărului de elemente din bilanț												
Situații Financiare	Consolidate									Individuale		
Ani	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Număr total de elemente	28	27	27	27	27	27	28	28	28	26	26	24
Numărul de elemente obligatorii din 18	13	13	13	14	14	14	15	15	15	12	12	12
Elemente suplimentare	15	14	14	13	13	13	13	13	13	14	14	12

Situațiile consolidate sunt caracterizate de o variație aproape nesemnificativă a numărului de elemente obligatorii și suplimentare. Între 2006 și 2007, bilanțul cuprinde aceleași elemente obligatorii, dar pentru 2007 se renunță la prezentarea liniei suplimentare de „Imprumuturi din emisiuni de obligațiuni”, deoarece, conform notelor explicative, obligațiunile emise aveau scadență pe 2 octombrie 2006 (pag 27). Se poate observa și schimbarea liniilor „Active imobilizate deținute pentru vânzare” și „Datorii asociate activelor imobilizate deținute pentru vânzare”, renunțând la termenul de „imobilizate” pentru 2007. În bilanțul pe 2008, elementul „Datorii asociate activelor pentru vânzare” dispăre ca urmare a vânzării filialei OZTYURK MUNA în cursul anului 2007 (pag 23). În 2009 apare elementul obligatoriu „alte datorii financiare” pentru a nota achiziția de autovehicule, camioane, generatoare de energie prin leasing financiar (pag 33). Bilanțul pentru 2011 afișează o nouă linie obligatorie, „Datoria cu impozitul pe profit curent”. Elementul „Datorii aferente activelor deținute pentru vânzare” se întoarce în bilanțul din 2012 din cauza semnării acordului de vânzare a participației de 99,99% în filiala Petrom LPG S.A. și a probabilității mari de a vinde activitatea de lubrifianți. Situațiile individuale păstrează aceleași elemente obligatorii pentru întreaga perioadă, dar dispar anumite linii suplimentare. Rândul „Alte active” dispăre în 2014 din cadrul activelor imobilizate, termenul de lichiditate pentru avansuri fiind sub 1 an. Linia „Ajustări aferente capitalului social” este folosită în bilanțul pe 2012 și 2013 pentru a ține evidența ajustării de inflație generată de caracterul hiperinflaționist al României de până în 2004.

Printre elementele suplimentare afișate de Petrom se numără: alte provizioane și obligații cu dezafectarea, provizioane pentru beneficii de pensionare și alte obligații similare, alte active, împrumuturi purtătoare de dobândă.

Prin compararea bilanțului consolidat pe 2014 al Petrom cu cel al OMV reiese influența societății-mamă asupra practicilor de raportare, ambele situații au aceeași ordine a elementelor împreună cu rânduri suplimentare comune (alte active, alte provizioane și obligații cu dezafectarea, provizioane pentru beneficii de pensionare și alte obligații similare, împrumuturi purtătoare de dobândă).

4.2 Indicatorii financiari și Management Commentary

4.2.1 Indicatorii performanței

În continuare ne vom folosi de o parte din criteriile dezvoltate de Dainelli et al. (2013) pentru a analiza evoluția în timp a numărului de indicatori prezentați în rapoartele anuale.

	Setul II	Valori calculate pe baza situațiilor individuale conforme cu RAS						Valori calculate pe baza situațiilor consolidate conforme cu IFRS				
Ani	2002	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Număr indicatori	17	6	6	5	1	2	2	2	2	2	4	4
Indicatori comuni	—	3	5	5	1	1	2	2	2	2	2	4
Pondere indicatorilor păstrați în perioada următoare	18%	83%	83%	20%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	—
Pondere indicatorilor păstrați din perioada precedentă	—	50%	83%	100%	100%	50%	100%	100%	100%	100%	50%	100%

Raportul anului 2002 se dovedește a fi cel mai interesant, deoarece se poate evidenția dorința managementului de a obține capital prin publicarea voluntară a unui al doilea set de situații financiare conforme cu IAS. Cele două seturi au fost prezentate în secțiunea denumită „Analiză Financiară”, împreună cu cel mai mare număr de indicatori înregistrat în perioada 2002-2014, conform Tabelului 2. Legitimitatea standardelor internaționale este din nou recunoscută prin alegerea situațiilor individuale conforme cu IAS ca bază de calcul a indicatorilor financiari și a celorlalte elemente din secțiune. În raportul pe 2002 se notează și singura apariție a unui indicator ajustat, Numărul ajustat de zile de rotație a clienților, calculat prin excluderea provizioanelor pentru clienții incerți, alături de efectele aplicării IAS 39 și ale includerii creanțelor pe termen lung (Glosar 2002).

Tabelul 2 evidențiază trei perioade în care numărul de indicatori se stabilizează, 2004-2006, 2007-2012 și 2013-2014. Prima perioadă înregistrează anual 5 sau 6 indicatori. Odată cu trecerea în cea de-a doua perioadă numărul indicatorilor se reduce masiv și începe să varieze între 1 și 2. Astfel, în raportul pe 2007, Petrom renunță la calculul indicatorilor: Rentabilitatea activelor fixe, Rentabilitatea capitalului propriu, Lichiditatea curentă și Testul acid. Între 2008 și 2014, la indicatorul „Rentabilitatea medie a capitalului angajat” se mai adaugă capitalul angajat, datoria netă și gradul de îndatorare.

Menționez că în perioada 2004-2009 indicatorii prezentați în capitolul dedicat comentariului managementului și implicit măsurilor de performanță, au fost completați de indicatorii afișați în secțiunea „Exemple de calcul și analiză a principalilor indicatori economico-financiari” din notele explicative, dar lipsa de date narative m-a făcut să nu le iau în considerare. Indicatorii suplimentari erau: Lichiditatea imediată, Gradul de îndatorare, Acoperirea dobânzilor, Rotația stocurilor, Viteza de rotație a debitelor, creditelor, activelor.

Tabelul 2 conturează și încercarea firmei de a menține aceiași indicatori pe parcursul intervalului studiat. A treia linie din tabel prezintă numărul de indicatori comuni dintre doi ani. Exemplu: Pentru anii 2004, 2005 am identificat 5 indicatori comuni, iar pentru 2006 și 2007, am găsit doar un indicator.

Următoarele două linii prezintă ponderea indicatorilor comuni mai întâi în totalul indicatorilor din primul an și apoi în totalul celui de-al doilea an. Aceste ponderi ajuta la înțelegerea comparabilității dintre două rapoarte consecutive în situația modificării numărului total de indicatori. Exemplu: Datorită reducerii numărului total, 83% dintre indicatorii anului 2005 sunt folosiți în 2006, dar toți indicatorii anului 2006 au fost prezentați în 2005.

Din primul tabel reiese o situație favorabilă, dacă ne referim la comparabilitatea rapoartelor anuale, media înregistrată pentru prima pondere fiind de 82%, iar pentru a doua, 85%. Astfel, 82% din indicatorii unui raport vor fi prezenți în anul următor și 85% din indicatorii anului curent au fost păstrați de anul trecut. Cele două ponderi înregistrează 86% și 100% în majoritatea perechilor de rapoarte consecutive, în timp ce valorile mai mici ca media apar pentru perechile (2002,2004), (2006,2007) și (2012,2013). Înainte de privatizare, Petrom afișa 17 indicatori din care doar 3 au fost menținuți în 2004. Dacă în raportul pe 2002 firma încerca să atragă investitori prin numărul mare de indicatori, care acționau ca un mecanism de semnalare, după privatizare, din cauza influenței societății-mamă și a auditorului, relevanța informațiilor publicate devine prioritară.

Implementarea obligatorie a IFRS din 2012 nu afectează comparabilitatea rapoartelor, deoarece situațiile individuale sunt publicate separat. Putem să vorbim despre efectele implementării IFRS dacă ne îndreptăm atenția spre perechea 2009,2010. În 2009, Petrom decide să urmeze modelul lui OMV și să înlocuiască în rapoarte situațiile financiare individuale, conforme cu RAS, cu cele consolidate, conforme IFRS, indicatorii rămânând aceiași. Păstrarea celor 2 indicatori, în ciuda acestei tranziții, reprezintă încercarea Petrom de a forma o legătură de familiaritate între rapoartele bazate pe RAS și cele bazate pe IFRS (PwC, 2007), urmărind interesul investitorilor.

Tabelul 2 oferă o perspectivă sumbră asupra calității informaționale a rapoartelor anuale preparate de Petrom, din perspectiva numărului mic de indicatori și evoluției nesatisfăcătoare pe parcursul celor 12 ani de raportare. Societatea-mamă nu împarte această practică, comparabilitatea este foarte ridicată și prezintă 5 sau 6 indicatori (Gradul de îndatorare, ROACE, ROFA, ROE, datoria netă, capitalul mediu angajat) însoțiți de informații narative, dar influența acestora este resimțită prin indicatorii aleși, Petrom punând accent pe aceiași indicatori ca OMV.

Dacă alegem să extrapolăm rezultatele vizibile în Tabelul 2 și să le corelăm cu cele obținute de Dainelli et al.(2013), având în vedere că noi am folosit doar o parte din criteriile dezvoltate în acel studiu, putem forma o concluzie pentru toate firmele listate la BVB. Petrom poate fi entitatea care prezintă cei mai mulți indicatori de performanță dintre toate celelalte firme cotate, deoarece Dainelli et al.(2013) confirmă legătura directă cu mărimea firmei și sectorul de activitate (industria energiei, chimicalelor și mineritului fiind cea mai transparentă conform Dainelli et al.), iar dacă Petrom este deficitar, atunci trebuie să punem sub semnul întrebării metodele de raportare a firmele mai mici.

4.2.2 Management Commentary

Conform practice statementului publicat de IASB pe 8 decembrie 2010, comentariul managementului reprezintă un raport narativ care ajută la interpretarea situațiilor financiare ale unei entități și care oferă managementului oportunitatea de a-și explica obiectivele și strategiile. Printre elementele menționate ca fiind esențiale utilizatorilor externi se numără

„măsurile și indicatorii de performanță folosiți de management în evaluarea performanței entității față de obiectivele propuse”.

Tabelul 3 prezintă evoluția comentariului managementului și urmărește caracteristici precum: numărul de pagini, denumirea folosită pentru capitolele și subcapitolele în care apar indicatori financiari, asemănările cu OMV. Numărul de pagini aferent subcapitolului se referă la numărul de pagini în care apar măsuri de performanță și de cele mai multe ori reprezintă numărul de pagini de la începutul capitolului aferent (Raportul administratorilor sau al structurilor de conducere) până la începutul subcapitolului pentru managementul riscului. În aceste pagini managementul oferă cele mai multe informații referitoare la performanță prin intermediul indicatorilor și a descrierilor narative.

Ani	2002	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Capitol	Analiză Financiară	Raportul Administratorilor					Raportul Structurilor de Conducere					
Subcapitol	Analiză Financiară	Analiza Situației Financiare		Rezultate Financiare Importante	Raportul Directoratului + Aspecte financiare					Raportul Directoratului		
Numărul de pagini aferent subcapitolului	6	5	5	6	5	4	4	9	9	9	7	6
Număr pagini pe raport	49	83	123	132	83	129	139	163	160	160	150	161
Ponderea subcapitolelor în raport	12%	6%	4%	5%	6%	3%	3%	6%	6%	6%	5%	4%

Comentariul managementului reprezintă o altă componentă a raportului anual care atestă influența societății-mamă asupra practicilor de raportare. Rapoartele OMV și Petrom sunt asemănătoare, raportul auditorului împreună cu situațiile financiare urmează imediat după capitolul dedicat comentariului managementului, denumirea „Raportul Directoratului” ajunge să fie utilizată de ambele entități, dar există și câteva diferențe. Numărul mediu de pagini aferent subcapitolului vizat este mai mic în cazul Petrom, 6,3 pagini în comparație cu 8,1 pagini. Dacă ne folosim de ponderea paginilor în raportul total, se observă că, în medie, Petrom se folosește de 4,9% din raport pentru a oferi informații cu privire la performanța financiară, în timp ce OMV alocă 5,6%. În cazul OMV, Raportul Directoratului înglobează secțiunile de analiză financiară, risc, previzionare în toate rapoartele publicate, iar Petrom ajunge să folosească această practică în 2013.

5 CONCLUZIE

În această lucrare am investigat evoluția bilanțului în cazul Petrom pe parcursul a 12 ani de raportare și am reușit să ilustrăm consecințele diferitelor evenimente asupra practicilor folosite. Studiul de caz a urmărit: formatul bilanțului, măsurile performanței și comentariul managementului. Prin analiza acestor caracteristici și compararea situațiilor financiare publicate de Petrom cu cele ale OMV, putem afirma că privatizarea companiei a avut cel mai mare impact asupra practicilor de raportare și că presiunile venite din partea societății-mamă

au ajutat la implementarea celor mai bune practici de raportare. Rezultatul acestei cercetări confirmă într-un mod simplist rolul corporațiilor multinaționale, deja dovedit de Albu et al.(2014), în propagarea celor mai bune practici. Din punctul de vedere al numărului de indicatori, reiese o situație nefavorabilă pentru Petrom, dar și pentru celelalte entități listate la BVB, dacă ne decidem să corelăm rezultate obținute cu cele din studiul lui Dainelli et al.(2013). Astfel, ajung să promovez în contextul local concluzia lui Dainelli et al.(2013) conform căreia, pentru a îmbunătăți raportul anual și a reduce asimetria informațională dintre manageri și investitori, este nevoie de reglementarea la nivel național a măsurilor de performanță prezentate de către entități.

BIBLIOGRAFIE

- Albu CN, Albu N, Alexander D. (2014) „When global accounting standards meet the local context Insights from an emerging economy”, *Critical Perspectives on Accounting*, vol. 25: 489–510
- Albu N, Albu CN, Bunea S, Calu DA, Gîrbină MM. (2011) “A story about IAS/IFRS implementation in Romania—an institutional and structuration theory perspective”, *Journal of Accounting in Emerging Economies*, vol. 1(1):76–100
- Albu N, Lupu I, Sandu R. (2014) „Multinationals as Vectors of Corporate Governance Improvement in Emerging Economies in Eastern Europe: A Case Study”, capitol in *CSR, Sustainability, Ethics and Corporate Governance*, Springer
- Dainelli F, Bini L, Giunta F (2013) “Signaling strategies in annual reports: Evidence from the disclosure of performance indicators”, *Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting*, vol. 29: 267–277
- Istrate C (2013) „The persistence of the accounting policies after the transition to IFRS of the Romanian listed companies”, *Accounting and Management Information Systems*, vol. 14: 599–626
- Lupu I (Ioan), Sandu R (2009) „Legitimacy strategies in the annual reports - what turn to social responsibility in post-privatization context”, working paper
- Nobes C (2013) „The continued survival of international differences under IFRS”, *Accounting and Business Research*, vol. 36: 233-245
- PwC (2007) „Presentation of income under IFRS: flexibility and consistency explored”
- ROSC (2008) „Report on the observance of standards and codes (rosc) Accounting and auditing Romania December 2008”
- IAS 1 Prezentarea situațiilor financiare, disponibil online la http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/consolidated/ias1_en.pdf
- OMFP nr. 1121/2006
- OMFP nr. 881/2012
- EC 1606/2002 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:243:0001:0004:en:PDF>
- Rapoarte anuale Petrom http://www.omvpetrom.com/portal/01/petromcom/annual_report
- Rapoarte anuale OMV Group https://www.omv.com/portal/01/com/omv/OMV_Group/Investor_Relations/Reports_and_Presentations